Przesy ka opłacona ryczałtem

Nr 40 (94) Нядзеля, 29-га Лістапада 1925 г. м. Вільня Год II.

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць адзін раз у тыдзень Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 80 гр.
„ „ „ 3 „ 2 зл. 40 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno; ul. Niemiecka 1 „Hotel Sokołowskiego“ pokój Nr 23. Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз. Рэдактар прымае ад 11 — 1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак на 1 стр. —20 гр.
за радок нонпарэля у тэксьце—25 гр.
на апош. стр.—15 гр.

Запраўдны ратунак.

Цяжкую і грозную часіну перажывае Польская Дзяржава.

Эканамічны крызіс апанаваў увесь край, грамадзянства зьбяднела. І як рэзультат гэтага зьбяднельня наступіў агульны ўпадак маральнасьці, доказам чаго зьяўляюцца вялікія працэсы аб растратах, прысваеньнях, хабарніцтве, крадзежах і рожных іншых машэнствах.

І ў гэты мамэнт, мамэнт цяжкага эканамічнага і маральнага крызісу, насунуўся на Дзяржаву яшчэ і крызіс палітычны.

Пасьля развала ўраду Грабскага, у часе цяжкіх і балезных спробаў тварэньня новага ўраду, неяк адразу ўсім сталася ясным, што вышэйшае народнае прадстаўніцтва краю—Сойм—перажыў сам сябе. Усе зразумелі, што Сойм у яго сучасным складзе зусім няздольны да рэальнай і творчай працы. Поўная няздольнасьць і банкроцтва Сойму сказаліся ў тым, што ён ніяк ня мог знайсьці выхаду з цяжкага палажэньня, у якім апынулася Дзяржава. Сталася ясным, што радыкальныя перамены ў дзяржаўнай праграме ня могуць быць праведзены цяперашнім Соймам. Дзеля гэтага патрэбны новыя людзі, людзі іншых пагладаў.

У мамэнт, калі творыцца „ратункавы“ ўрад, які мае на мэце — фактычнае ратаваньне краю, перад усім патрэбна ўнутраная моц Дзяржавы. Моц-жа гэтая залежыць ад салідарнасьці і згоды *ўсіх грамадзян* краю. У цяжкі мамэнт усе грамадзяне павінны аб'еднацца і пайсьці на поўныя ахвяры, каб ратаваць Дзяржаву.

Нажаль гэтага аб'еднаньня мы ня бачым. І трэба зазначыць, што віна за гэтае падае на самае польскае грамадзянства, бо яно ўвесь час ставіць перашкоды на шляху да гэтага аб'еднаньня. Страшэнная небясьпека, якая пагражае ўсяму краю, яшчэ не ацьверозіла тыя шовіністычныя кругі польскага грамадзянства, якія ў першую чаргу нясуць адказнасьць за цяперашняе цяжкае палажэньне Дзяржавы. У гэтую цяжкую хвіліну ня чуем мы выразнага і праграмовага голасу і польскае дэмократыі.

Нядбальства і сьляпота як панавалі, так і сёньня пануюць у Варшаве. У мінуўшчыне часта здаралася, што ў грозныя мамэнты Варшава заставалася сьляпой. Яна была сьляпой і нядбальнай нават і тагды, калі ламаўся польскі фронт на Бярэзіне, а чырвоныя орды хлынулі на Польшчу, пагражаючы самаму яе істнаваньню.

Тое самае мы бачым і цяпер. Мы бачым сёньня праявы атавістычнага шовінізму і праступнае незразуменьне грознасьці сучаснага мамэнту.

Ніжэй, у карэспандэнцыі з Навагрудку, мы падаем дробны, але вельмі характэрны прыклад праявы гэтага шовінізму,які выражаецца ў байкатаваньні нават зусім лёяльных беларускіх прасьветных арганізацыяў.

Ня лепш стаіць справа і ў польска-ўкраінскіх адносінах. У аглядзе прэсы мы даем мейсца голасу „Дзвіна“, органа паважнай і лёяльнай украінскай арганізацыі, які таксама жаліцца і б'е трывогу.

І вось інстынктыўнае зразуменьне патрэбы аб'еднаньня ўсяго грамадзянства змусіла п. Скшынскага пайсьці на пэўны компроміс і стварыць коаліцыйны ўрад, у якім побач з эндэкамі і абшарнікамі селі радком пэпэзсы і прадстаўнікі сялянства.

Аднак-жа гэтая коаліцыя *выключна польскіх партыяў*, нават бяз удзелу гэткіх значных дэмократычных групіровак, як Клюб Працы і Вызваленьне; коаліцыя пры тварэньні якой зусім запамятавалі аб украінцах і беларусах, якія складаюць адну трэцюю частку ўсяго грамадзянства Рэспублікі, гэткая коаліцыя ня можа лічыцца ўдачным разьвязаньнем пытаньня. Той факт, што ў парлямэнтарна-коаліцыйным урадзе п. Скшынскага няма беларускіх паслоў, нас зусім ня дзівіць, бо з гэтымі няўдачнікамі — даўно ўжо перасталі лічыцца... У гэтым вялікая трагэдыя беларускага народу, але даць тут раду ніяк ня можна, пакуль істнуе цяперашні Сойм.

А вось адсутнасьць у новым урадзе здольных і ўмеркаваных украінскіх парлямэнтарыяў нас вельмі дзівіць і пераконывае, што запраўднай коаліцыі, коаліцыі ўсяго грамадзянства рэспублікі, няма і ў новым урадзе. Коаліцыя“ п. Скшынскага, пры ігнараваньні адной трэцяй часткі грамадзянства краю ня ёсьць праўдзівай коаліцыяй, а дзеля гэтага і праца новага ўраду ня можа даць трывалых пазытыўных рэзультатаў.

Толькі здаровыя, нармальныя і шчырыя адносіны польскага грамадзянства да беларусаў і ўкраінцаў прывядуць самі сабой да праўдзівай коаліцыі, узмацняць Дзяржаву і забясьпечаць яе наперад ад цяжкіх крызісаў.

Палітычны агляд.

У Бэрліне, Парыжы і Лёндане ідзе гарачая падгатоўка да падпісаньня лёкарнскіх трактатаў, якое вызначана на 1 сьнежня ў Лёндане. Гэтая падгатоўка выражаецца ня простымі фармальнасьцямі, а выпаўненьнем падгатаваўчых умоваў. Працяг часу ад лёкарнскай конфэрэнцыі да падпісаньня гэтых трактатаў, г. зн. ад 16 кастрычніка да 1 сьнежня нямецкая дыпляматыя пастанавіла выкарыстаць дзеля таго, каб шляхам розных спосабаў уплыву на ангельцаў і французаў атрымаць ад іх магчымы болей концэсіяў. І трэба сказаць праўду, што нямецкая дыпляматыя ў гэтым напрамку дабілася вялікага пасьпеху. Ангельцы і французы робяць немцам уступку за ўступкай. Відаць, што ангельцы і французы надта хочуць пагадзіцца з немцамі і дзеля гэтага амаль што зусім ужо не зьнішчожана тая розьніца, якая раней была між Антантай і Нямеччынай, як пераможцамі і пераможанай. Труднае для вырашэньня пытаньне аб абязброеньні Нямеччыны ўжо вырашана. Нямецкая нота па гэтаму пытаньню зусім здаволіла г. наз. „раду паслоў“, якая прадстаўляе інтэрэсы Антанты і цалком загадвае гэтай справай. Адна з умяркаваных парыжскіх газэтаў „Matin“ па поваду абязброеньня Нямеччыны піша, што Францыя павінна ня гэтулькі клапаціцца аб матэрыяльным абязброеньні Нямеччыны, колькі аб маральным. А да гэтага можна дайсьці толькі шляхам устанаўленьня прыяцельскіх адносінаў з ёю. Няма што і казаць аб тым, што гэткі пагляд праводзіцца ў жыцьцё цяперашнім левым урадам Пэнлевэ. Рада паслоў пастанавіла ўжо эвакуаваць 1 сьнежня першую паласу ўдожкі Рэйна з гор. Кёльнам і перадаць праўленьне ёю немцам. А ў двох астаўшыхся, якія будуць эвакуіраваны пасьля, значна будзе зьменена праўленьне на карысьць немцаў. Разышлася навет чутка, што ў раду паслоў, якую ўтварылі 5 дзяржаваў, увойдзе таксама й нямецкі пасол. Усё гэта робіцца дзеля таго, каб нямецкаму ўраду аблягчыць правясьці лёкарнскія трактаты праз рэйхстаг, бо нямецкія нацыяналісты, якія састаўляюць найвялікшую партыю ў рэйхстазе, заявілі, што будуць галасаваць проці іх. Але ў апошні час настрой у Нямеччыне значна зьмяніўся на карысьць згоды з саюзьнікамі. Усе партыі апрача нацыяналістаў і комуністаў выказваюцца за ратыфікацыю рэйнскага пакта. Навет прэзыдэнт нямецкай рэспублікі фэльдмаршал Гіндэнбург, выбраны як кандама нацыяналістамі, выказаўся за падпісаньнем пакта і не згаджаецца з дэмонстрацыйнай тактыкай нацыяналістаў. У сувязі з гэтым сярод нацыяналістаў робіцца навет развал. Але да гэтага, ведама, ня дойдзе. Нямецкай дыпляматыі навет была карысна дэманстрацыя нацыяналістаў. Дзякуючы ёй яны болей вытаргавалі ўступкаў ад саюзьнікаў. Пакт будзе ратыфікаваны рэйхстагам. А калі-б навет і ня быў ратыфікаваны, дык нямецкі урад пастанавіў самастойна падпісаць на падставе констытуцыі. І ад 1 сьнежня Заходняя Эўропа акančальна ўвойдзе ў новую эру.

Усялякая дыктатура, ці то фашысцкая, ці бальшавіцкая, заўсёды жыве палахліва, бачучы абкружанай сябе ворагамі. Дзеля гэтага, каб мець апраўданьне перад сваім краем і заграніцай у карыстаньні тэррорам, яны павінны „адкрываць загаворы“ навет тады, калі гэтых няма. Да гэтага шантажа дайшлі італьянскія фашысты, нядаўна адкрыўшыя неістнаваўшы замах на жыцьцё Муссоліні. Усё згулялі як па нотах. Ліхадзея арыштавалі акурат у пору. Муссоліні атрымаў ад караля і навет некаторых чужаземных дзяржаваў павіншаваньні. А ў краі быў павялічаны тэррор проці опозыцыі. Цікаўна тое, што гэты „замах“ быў адкрыты перад пачаткам працэса забойцаў Матэоті, які меўся паказаць усяму сьвету запраўдны твар фашызма.

Але гішпанскія фашысты шмат горшыя за сваіх італьянскіх калегаў, а дыктатар Прыма-дэ-Рывэра—за Муссоліні, якога ён заўсёды і ўва ўсім капіруе. Дзеля гэтага ў Гішпаніі таксама адкрылі „ваенны замах“ на дырэкторыю. Тамака арыштавалі колькі гэнэралаў, палкоўнікаў і афіцэраў, рабіўшых быццам плян ваеннага перавароту. Рэзультаты гэткія самыя: масавыя арышты і рэпрэсыі, дзеля таго, што ў Гішпаніі шмат больш нездаволеных ваеннай дыктатураў, чым у Італіі. Вайна ў Мароко датуль ня кончылася і няма ведама калі кончыцца. Дзеля таго, што пачуўся пэрыяд дажджоў, ваенныя дзеі устрыманы. Але вясной могуць распачацца ізноў і няма ведама з якім рэзультатам. Французы значную частку войска выклікалі назад з мароканскага фронту і перакінулі ў Сірыю, дзе палажэньне псуецца з кожным днём. Друзаў ня толькі не ўдалося напалохаць бомбардзіроўкай Дамаска, але навет да іх далучыліся яшчэ іншыя арабскія плямёны. Друзы пагражаюць навет Палестыне, якая ёсьць пад мандатам Англіі. Англія надта несупакоіцца паяўленьнем арабскіх паўстанцаў на граніцы Палестыны, дзеля таго, што палестынскія арабы даўно ўжо нездаволены ангельскай палітыкай, карыснай для жыдоў. Арабы нездаволены ўтварэньнем жыдоўскай палестынскай рэспублікі і наездам туды жыдоў. Да 1919 г., гэта знача да утварэньня Лігай Палестынскай жыдоўскай рэспублікі, у Палестыне жыло каля 60.000 жыдоў ды колькі сотак тысячаў арабаў. Цяпер лік жыдоў бязупынна павялічваецца, выціскаючы арабаў. Ведама, якую варожую дэманстрацыю палестынскія арабы зарабілі высокаму камісару Палестыны лёрду Бальфуру, жыду па нацыянальнасьці, узімку, калі ён прыехаў у Палестыну, шмат дзе былі паважныя спатычкі між арабамі і ангельскай кавалерыяй, абараняўшай Бальфура, які вярнуўся з Палестыны ледзь жывым. Цяпер палажэньне ў Сірыі гэтулькі зава-

† Стэфан Жэромскі

20. XI. 1925.

Памёр адзін з вялікшых польскіх раманістаў і адзін з найбольш чуткіх, найбольш адзыўчывых на грамадзкія балючкі пісьменьнікаў.

Памёр Той, хто ў гады няволі свайго народа будзіў надзею лепшай будучыны, хто ўзмацоўваў сэрцы, дрыжаўшыя перад жудасьцю сучаснасьці, хто верыў у перамогу лепшай часткі чалавечага духа над злом і крыўдай.

Ен стварыў вялізную галерыю тыпаў, даў абразы розных месцаў і часаў. Паказаў праблемы эпохі, яе клопаты, імкненьні, ідэалы, а таксама й яе зло. Ен адчуваў душу селяніна і абшарніка, рабочага і фабрыканта, мешчаніна і інтэлігэнта, мастака. Ен сабраў у сваей памяці ўсе жальбы, уздохі, праклёнствы і благаславенствы свайго народу. Глядзеў на свой край шырока расплюшчанымі вачыма, поглядам ясным, пранікаючым і бачыў ўсё: і вялікія падзеі на публічнай арэне і перажываньні маленькага шэрага чалавека і шырокія шляхі, і вузенькія сьцежкі людзкога духа.

Польскі народ панёс вялізную ўтрату, тым большую, што гады вайны, а пазьней гады самастойнага дзяржаўнага быту не адзначыліся вялікім развіцьцём літэратурнай творчасьці.

Апошняй повесьцю Жэромскага было „Przedwiośnie“, якая зьяўляецца грозным *memento* для польскага народа і сільна парушыла польскую крытыку, разбіваючы яе на два лагеры. Перад сьмерцю Жэромскі заняты быў пісаньнем другога тома гэтай повесьці.

———

У сягоняшнім нумары мы пачынаем друкаваць адно з яго апавяданьняў на фоне польскага паўстаньнь 1863 г. Гэтае апавяданьне, як і шмат іншых, перад сусьветнай вайной лічылася пад расійскім заборам нелегальным і было надрукована аўтарам ў Кракаве пад псэўдонімам Maurycy Zych.

стрылася, што пачалася разьня хрысьціянаў. Сілы паўстанцаў даходзяць да 70.000 душ. Сілы французаў даходзяць 30.000 душ з масай артылерыі, танкаў, бранірованых аўтамабіляў і аэрапляпаў. Але ўсяго гэтага аказалася мала і ўвесь час прыбываюць новыя падмогі. У Сірыі трудней перамагчы друзаў дзеля таго, што іх нельга гэтак блёкіраваць як рыфэнаў у Мароко і адрэзаць ад бальшавіцкай і турэцкай падмогі. Гэткае палажэньне ў Сірыі ў сувязі з арабскім рухам у іншых афрыканскіх і азіяцкіх колёніях і падзеямі на Далёкім Усходзе прымушаюць Англію і Францыю ісьці на ўступкі Нямеччыне, каб абясьпечыць сябе хаця ў Эўропе.

Паўстаньні ў Афрыцы, Сірыі і Кітае, трываюць ужо каля году і ня толькі дагэтуль не ліквідаваны, але ўсё больш пашыраюцца. Усюды ўва ўсім гэтым відаць руку бальшавікоў, якія праз Азію і Афрыку хочуць пралажыць сабе шлях у Заходнюю Эўропу. І калі эўропэйцы й далей будуць весьці такую самую палітыку у адносінах да С. С. Р. Р., якую яны вялі дагэтуль, дык дачакаюцца таго, што іх аканчальна прагоняць з Азіі і Афрыкі. Для Заходняй Эўропы прыйшоў апошні мамэнт. Яна павінна спыніць унутраныя спрэчкі і гуртом выступіць проці маскоўскіх падпальшчыкаў, якія зьяўляюцца перашкодай для міру ў Эўропе, Азіі і Афрыцы.

І цяпер, калі самі бальшавікі дажываюць сваі апошнія дні і знаходзяцца ўжо напярэдадні краху, дзеля гэтага самы выгадны мамэнт. Ува ўсім С.С.Р.Р. ідуць цяпер бязупынныя паўстаньні, пачаліся ўжо масавыя арышты нават комуністаў і савецкіх урадоўцаў, а чырвоная армія стала ўжо зусім няпэўнай. Нядаўна ўцёкшыя з чырвонай арміі афіцэры кажуць, што чырвоная армія цяпер па свайму настрою зусім белая і чакае толькі адпаведнага мамэнту, каб зрабіць пераварот.

Польская Дзяржава цяпер таксама перажывае цяжкі палітычны і эканамічны крызіс. Унутранае палажэньне гэтулькі цяжкое, што нават кабінэт Грабскага быў прымушаны падаццў ў адстаўку пасьля 2-х гадоў істнаваньня. У сваім пісьме, да Прэзыдэнта Рэспублікі Грабскі падаў гэткія прычыны свайго выхаду ў адстаўку: новы ўпадак курса злотага, ня гледзячы на паправі ўшыйся гандлёвы балянс бязупынны ўзрост ў краі беспрацоўцця і безупыннае партыйнае змаганьне. Ня лёгка будзе даць раду ўсяму гэтаму і новаму кабінэту.

N.

Аддзел „Мопр'а“ у Вільні.

На мейсца зачыненай комунізуючай газэціны „Жыцьцё Беларуса“, зьявілася новая бальшавіцкая „рэптылія“, пад кіраўніцтвам усё „таго-ж“ адважнага „дзеяча“.

У першым-жа сваім нумары гэтая рэптылія, прыняўшы гучную назву „Беларускай Нівы“, пачынае сваю „высока-этычную працу“ друкаваньнем безпардоннай ілжы і інсынуацыяў проці гэтак ненавіснай бальшавікам і усім іх прыхвасьням Час. Бел. Рады.

Вось літаральныя словы „рэптыліі“:

„...вышаўшы з рэдакцыі, каб ісьці ў палітычную паліцыю, рэд. Варавва назад ужо не вярнуўся... Мо' аб гэтым вядома што колечы Камісару ўраду, або... Паўлюкевічу...“

А вось што піша газэта „Дз. Віл.“, у № 270 ад 24.XI:

„*Пабег Варавы.* Некаторыя газэты, некалькі дзён таму, падалі вестку, зрэдагованую надта таемніча, што нібыто рэдактар закрытай за друк анты-дзяржаўных артыкулаў газэты „Жыцьцё Беларуса“, якога пазвалі да палітычнай паліцыі, прапаў бяз весьці. *Па сабраным інфармацыям* аказалася, што за цэлы шэраг анты-дзяржаўных артыкулаў рэдактара гэтага выдавецтва пракурор пацягнуў да судовай адказнасьці. Незалежна ад гэтага „рэдактара“ пацягнуў да *ўгалоўнай* адказнасьці п. Паўлюкевіч за абразу ў друку. На вызаў у апошняй справе да судовага сьледаваціеля, Варава не зьявіўся. Дзеля таго, што ўлада ня ведала, які ёсьць сталы адрэс Варавы, дык каб устанавіць гэтае, яго вызвалі да экспозытуры паліцыі пал. Урадовая павестка гэтак ашаламіла Вараву, што маючы нячыстае сумленьня ён увільнуў ад спатканьня з уладай. Не зьявіўся ён ані ў суд, ані ў паліцыю, а **адправіўся да т. зв. Мопр'а („Международнае Общэства Помачы Рэвалюцыянерам“), дзе ад кіраўніка п. Луцкевіча атрымаў 500 зл. і пры помачы гэтых грошаў зьбег да Бальшэвіі“.**

Хіба-ж комэнтарыяў да гэтага ня трэба.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Крызіс кабінэту нарэшце ўладжаны. А Скшынскаму, якому было даручана тварэньне кабінэту, удалася стварыць парляманцкую большасьць ад крайніх правых да П.П.С. уключна. Склад новага кабінэту вось які: прэмьер і міністар загранічных справаў—Ал. Скшынскі, унутраных справаў—У. Рачкевіч, зямельных рэформаў — Радван, земляробства—Кернік (Piast), скарбу—І. Зьдзехоўскі (Z.L.N.), Справядлівасьці—Пяхоцкі (Ch. D.), прамысловасьці і гандлю С. Осецкі (Piast), асьветы Грабскі (Z.L.N.), чугункі—А. Хондзынскі (N.P.R), публічн. работаў —І. Морачэўскі (P.P.S.), працы і апекі—Земенцкі (P.P.S). Пасада ваеннага міністра застаецца вакантнай, а Міністэрствам гэтым часова будзе кіраваць гэн. Маеўскі, бо вакол гэтага партфэля ідзе найбольш спрэчак і да гэтага часу яшчэ не дагаварыліся каму яго даручыць.

За граніцай.

Францыя. 23 г. м. кабінэт Пэнлевэ падаўся ў адстаўку. Прычына—непрыняцьце парлямэнтам урадавай папраўкі да фінансавага закону, што ўрад палічыў за выраз недаверыя. Місію ўтварэньня новага кабінэту прэзыдэнт даручыў Бріану, аднак той, пасьля няўдалых спробаў — адмовіўся. Пасьля гэтага тварэньне кабінэту прэзыдэнт даручыў Эррыо.

Англія. У Лёндане шыкуюцца да ўрачыстага падпісаньня лёкарнскіх дагавораў. Раней проэктаваўся цэлы шэраг рожных парадаў, але з прычыны сьмерці маці караля і вызначанай па ёй жалобы, урачыстасьці не адбудуцца. Каралева Александра памёрла 21 г. м. на 81 годзе жыцьця.

Па апошнім весткам у ангельскі парлямэнт унесяны законапроэкт аб тырыторыяльнай аўтаноміі для Індыі.

Нямеччына. Аканчальна выясьнілася, што ня гледзячы на моцную опозыцыю нацыяналістаў і комуністаў, нямецкі ўрад падпіша лёкарнскія дагаворы.

Кітай. Хатняя вайна паміж рэвалюцыянэрамі і прыхільнікамі істнуючага ладу—ня спыняецца. Чым скончыцца гэтая вайна—трудна яшчэ прадбачыць, бо няма праўдзівых вестак аб апошніх падзеях у Кітае.

Японія. Ў зьвязку з падзеямі ў Кітае Японія пільна сочыць за тым, што творыцца ў Манджурыі. Ня выключана магчымасьць конфлікту з С.С.С.Р. які як ведама падтрымлівае рэвалюцыйных гэнэралаў Кітаю.

Мароко. Баі ня спыняюцца. Перагаворы аб міру, якія былі ўжо пачаты з Абд-Эль-Крымам, не далі ніякіх вынікаў.

Сірыя. Баі трываюць з пераменным пасьпехам. Аднак ў апошнія часы перавага аканчальна пераходзіць да французаў.

Грэцыя. Грэцыя павінна будзе заплаціць за напасьць на Баўгарыю адшкадаваньне семьям забітых 87.000 фунтаў штэрлінгаў і баўгарскай дзяржаве 57.00 ф. шт. Гэта адшкадаваньне прысуджана з Грэцыі камісіяй Лігі Народаў, якая ў баўгара-грэцкім конфлікце прызнала вінаватай Грэцыю.

СТЭФАН ЖЭРОМСКІ.

РАЗДЗЯУБУЦЬ НАС ГРУГАНЫ, ВАРОНЫ...

Ніводзін жывы сонечны праменьчык не прабіваўся скрозь паводку хмараў, якія гнаў віхор. Скупая яснасьць раніцы памалу размнажалася, асьвятляючы плоскі, шырокі і зусім пустынны від. Ліўся дождж, сыпучы як зярняты. Вецер падхопліваў каплі яго на ляту і кідаў наўскос на зямлю.

Панурая восень абмярцьвіла ў траве ўсё, што жыло. Абдзёртыя з лісьцяў пачарнеўшыя вербы жаласьліва шумелі, пахіляючы сваё галіны ажно да самае зямлі. Сьвежа загараная ральля і бульбяное поле размяклі як дрыгва. Шэрыя хмары, падзёртыя і раскудлачаныя, ляцелі хутка амаль што не па самых поверхах гэтага памёршага, дажджом сечанага поля.

Вось гэткай раніцай Андрэй Барыцкі (больш ведамы пад прозьвішчам Сымон Вінрых) выехаў з-за райгорскае горкі і кіраваўся ў напрамку Насельска, на шырокія плоскія абшары. Пакінуўшы зарасьлі, ён трымаўся праз нейкі час сьлядоў палявой сьцежкі, яле калі яна запрапала ў балоце, скіраваўся проста наперад, поперак загонаў.

Праз дзьве начы ўжо ня спаў і трэці дзень усё ішоў каля ваза. Боты яго гэтак растрапаліся ў балоце, што халявы ішлі ў адзін бок, падноскі ў іншы, а босыя ногі зусім у іншы. Быў змокшы і празябшы да шпіку косьці. Хто-ж мог-бы ў гэтым галадранцы пазнаць былога старшыню найвясялейшага на сьвеце хаўрусу, даўнішняга Андрэйку, караля і падышаха варшаўскіх дзяўчат. Ён аброс валасамі, як „арлінымі пёрамі“, кіпці вырасьлі ў яго як „дзікія капцюры“, апрануўся ў прапацеўшую сьвітку, прагавіта пажыраў чорны хлеб са скваркамі і піў гарэлку з гэткай наіўнасьцю, быццам гэта была садовая вада з парэчкавым сокам.

Коні былі галодныя і гэтак зморанымя, што час ад часу прыставалі. Няма дзіва: колы ўрэзываліся ў балота па восі, а на калёсах пад вольхавай хвараcьцінай, сенам і саломай ляжала адных стрэльбаў штук шэсьцьдзесят і колькінаццаць шабляў, ня лічучы іншай аружнай драбязы. Гэта былі зусім ня дрэнныя коні: высокія, худыя, але добрай пароды. Маглі лёгка прайсьці дзесяць міляў у суткі, калі-б было дадзена два разы адпачыць і накарміць іх як сьлед. Коні былі ўласнасьцю аднаго шляхтуна з ваколіц Млавы. Яны былі значнай часткай яго маемасьці, дзеля таго што ён меў *summa summarum* трох коняў, аднак пазычаў іх Вінрыху ў кожнай патрэбе. Той заўсёды прыходзіў позна ўначы, стукаў у ваконца хаты, — выходзілі абодва з гаспадаром, выводзілі коні ціпіком, каб ня збудзіць парабка, выцягвалі воз, — Вінрых ехаў. Улетку гэта было зусім лёгкай справай. У дзень Вінрых спаў у лясным гушчары, а коні пасьвіліся. Цяпер немагчыма было ані спаць, ані папасаваць. Вінрых разьлічаў на тое, што яго нехта заменіць, асабліва, што найгоршыя месцы і перашкоды ўжо шчасьліва мінуў. Але ня гэткія ўжо былі часы... Калі хто яшчэ на гэтай зямлі змагаўся ў поўным разуменьні гэтага слова, дык гэта ён, Вінрых. Ен адзіны хадзіў яшчэ па аружжа, адзін ня падаў духам. Калі-б ня ён, дык і партыя *) даўно-б разляцелася ўва ўсе бакі сьвету белага. Праз доўгі час гэтых сочаных, галодных, празябшых і напалоханых людзей падтрымоўваў сваімі іранічна-жартаўлівымі слоўцамі і падганяў як пугай. Цяпер, калі ўсё правалілася ў бяздонную яму трывогі, ён як кажуць, заўзяўся. Разам з тым, як нятолькі да глыбіні настрояў і сумленьняў, але да самых асноваў г. наз. рэвалюцыйнай палітыкі пачаў ўчамляцца ўсё сільней філязафічны прынцып; *fratres, rapiatus, capiatus, fugiatusque* **), ён рабіўся ўсё больш упарты і ўжо амаль не шалёны...

Калі гэтак прамокшы, галодны і надта зморансы цягнуўся каля воза, пачало пранікаць яго разам са сьцюжай пачуцьцё бяздольля. У кішан не было ўжо ні куска хлеба і ані капелькі гарэлкі ў бутэльцы. Дзіравыя боты не маглі быць прычынай гэтага пачуцьця бяздольля. Ня голад

*) аддзел паўстанцаў.
**) браты, разрывайма, хапаймо і ўцякаймо.

Агляд прэсы.

Нарэшце, пасьля вялізных труднасьцяў, п. Скшынскаму ўдалася сарганізаваць новы кабінэт. Як правая, так і левая польская прэса ня верыць у доўгавечнасьць гэтага ўраду:

„Kurjer Poranny“ піша:

> Кабінэт, у якім сядзіць п. Кернік побач п. Марачэўскага, п. Земенцкі побач п. Станіслава Грабскага, п. Хондзынскі побач пана Зьдзехоўскага, кабінэт, у якім соцыялісты ўзялі трагічна цяжкія цяпер грамадзкія партфэлі, а народная дэмократыя заапекавалася матэрыяльным скарбам і тым маральным якім зьяўляецца напрамак выхаваньня маладога пакаленьня, урад, у якім даўнішнія антантофілы згадзіліся на тое, каб апеку над справядлівасьцю прыняў б. цэнзар „Presse-Ferwaltung Warschau“ у часы нямецкае окупацыі, кабінэт, у якім прадстаўнікі абшарніцкіх і вялікапрамысловых інтарэсаў аддаюць справы землеробства, зямельную рэформу а таксама прамысловасьць і гандаль у рукі прадстаўнікоў сялянскіх партыяў — выглядае як казка..

„Kurjer Polski“, ня кажучы нічога аб унутранай, гаспадарчай палітыцы новага прэмьера, адзначае толькі ягоны вялікі палітычны талянт, як міністра заграмічных справаў:

> Усе зналі п. Скшынскага як знамянітага, першага міністра заграмічных справаў адраджонай Польшчы; ужо прайшоў год як грамадзкая думка прызвычаілася бачыць у яго асобе аднаго з дыплёматаў, якія ўваходзяць у склад дырэкторыята міжнародных эўропэйскіх палітыкаў. Але вось ужо тыдзень мінае, як п. Скшынскі зрабіўся кіраўніком таксама й ува ўнутранай палітыцы дзяржавы і як здабытую тут пазыцыю здалеў утрымаць, пашырыць і ўзмацаваць. Трэба далёка глянуць у мінуўшчыну Эўропы, каб знайсьці падобны прыклад развіцьця палітычнай індывідуальнасьці.
>
> Новы прэмьер зьяўляецца найвялікшай сілай у новым урадзе. Пры ацэнцы ўраду, як цэласьці, трэба асьцерагацца несправядлівасьці, якой было-б непрызнаваньне палітычнай яго натуры. Гэта ёсьць урад коаліцыі ўсіх партыяў і ў гэтым ягоная сіла і яго слабасьць.

Газэта „Дзвін“, орган лёяльнай да Польшчы Украінскай Народнай Партыі У. Оскілко, гэтак піша аб польска-украінскіх адносінах:

> На працягу 5-х гадоў апрача церпіяў не далі нам ні чога позытыўнага, а наадварот паступова адсоўваюць нас ад веры, ад школы і ўводзяць гэткі лад бытцам мы зусім ня істнуем. Польскае грамадзянства імкнецца да ўтварэньня дзяржага Status quo грознага для Польшчы. На цэлым фронце, пачаўшы ад правага скрыдла (Станіслаў Грабскі) ажно да лявіцы (Діманд і Недзялкоўскі) —у Сойме і ў краі, заплюшчыўшы вочы перад заправуднасьцю, у самы неадпаведны мамэнт „залатая вольнасьць„ якая граніччыць з анархіяй, паўтарае пераджытыя падзеі гісторыі. Час ад часу можна пачуць даходзячую да сьмяхотнасьці дэкляряцыю аб роўнасьці, толерантнасьці і г. п. Сумным водблескам адбіваецца гэтая дэклярацыя над сьвежай магілай украінскай школы і царквы, якія пахаваны на нашых вачох..
>
> На шэрым фоне сучаснасьці ідзе новы працэс, пракладаюцца новыя шляхі, родзяцца новыя імкненьні, безупынна і ўпарта ідзе вадаварот па ўсенькай лініі. На жаль сёньня выступаюць на сцэне маленечкія людзі, якія ня могуць споўніць вялікіх заданьняў. А разам з тым, каму калі не польскаму грамадзянству трэба было-б пашукаць шляхаў выхаду? Урады і концэпцыі, праграмы і тактыка прыходзяць, паўстаюць і падаюць... Не ў урадах сіла, не ў дзяржаўных праграмах — будучына народаў, але ў паступовым, палітычна і паважна ўмеючым думаць грамадзянстве. Ад яго залежаць урады, ад яго залежыць шуканьне новых шляхаў і нармальных адносінаў народа да народа...

У С.С.Р.Р.

Чарговыя забойствы комуністаў.

У апошнія часы савецкія газэты зусім мала друкуюць вестак аб забойствах "ответственных" работнікаў. Аднак, што гэтыя забойствы ня спыняюцца, а наадварот—здараюцца яшчэ нават часьцей як раней, відаць з судовых адчотаў па справам аб гэткіх забойствах, або арыштах у зьвязку з забойствам. У газэтах „Правда“ і „Звезда“ мала ёсьць і гэткіх адчотаў. Дык даем тыя, што ёсьць.

Ў Кальчугіне Уладзімірскай губ. забіты селькор Палікарпаў. Забойца сялянін Ігнацьцеў прысуджаны ў катаргу.

Ў Лубенскім павеце Палтаўскай губ., сяляне прабавалі забіць супрацоўніцу газэты „Бальшавік“ Шчэрбачэнкаву. У зьвязку з гэтым арыштавана некалькі сялян.

Ў Растоўскай вокрузе, у зьвязку з забойствам селькора Баева, арыштавана 30 чалавек.

Ў Сімбірску за забойства селькора Сьвірына — растраляны сяляне Новікаў і Тутуткін.

Ў Пензэ за забойства прадседацеля валаснога Іспалкома Паўлава і сэкрэтара Донава, расстраляны сяляне Церын і Калінцоў.

Прадседацель Дамашкінскага сельскага савета (Самарскай губ.) застрэліў з ружжа комсамольца за тое, што той выявіў яго ўзятачнічаства. (*„Известия“*).

Ў вёсцы Вялікія Сьпіценкі блізу Белай Царквы (Украіна) сяляне забілі мейсцовага селькора і загадуючага хатай чытальняй—Сажко. (*„Правда“* № 255).

Ў Чэрэпоўцах забіты прадседацель сялянскага камітэта ўзаемапомачы Аляксей Целікоў. Адзін з забойцаў прыгавораны да расстрэлу, другі—на 5 гадоў вастрогу.

Ў Браварным раёне Кіеўскага округу сяляне спалілі хату селькора Рыжонкі.

Ў вёсцы Верхоўе Бердычоўскага вокругу забіты прадседацель сельсавета Гуменюк і ранена яго жонка. (*З газэты „Правда“*)

Узрост псыхічных хваробаў.

На Ўсерасійскай нарадзе псыхіатраў у Маскве ўстаноўлена, што ў Савецкай Расіі страшэнна павялічваюцца выпадкі вар'яцтва і паралюшаў. Таксама павялічваецца п'янства, вынікам якого зьяўляецца 10 працэнтаў усіх вар'яцтваў.

Ня дзіва што вар'яцтва павялічваецца. Наагул пытаньне, ці ёсьць яшчэ не вар'яты, ў гэтым доме вар'ятаў, які завецца „Саўдэпія“?

Загаварываюць зубы.

Па праграме і абяцанкам бальшавіцкія ўлады павінны ад ураду даваць дактароў усім жыхарам, асабліва-ж рабочым. Аднак гэта толькі абецанкі. Сапраўды ня зусім так. Дзе там ужо доктар, ды яшчэ дармавы для сялян! На'т страхкасы (нешта накшталт нашых „бальнічных касаў“) ня маюць магчымасьці атрымаць доктара. Так у Парэччы, Пухавіцкаго раёна на шклянэй фабрыцы „профінтэрн“ ёсьць такая „страхкаса“, горэй ўсяго дакучае рабочым хвароба зубоў. Вось і зьвярнуліся да касы, каб далі дантыста, тая „снеслась з начальствам“. І вось упоўнамоцны страхкасаў раёну дае такі адказ: „зьбярыце рабочых, у якіх не хапае па 8 зубоў, няменш, і каб зубоў было собрана ня менш 150, тады прышлем зубнога доктара“...

Вось дык задача! Яшчэ зьбіраць тых, што „ня маюць па 8 зубоў“ — туды сюды. Але скуль узяць 150 зубоў? Хіба выбіць адзін другому? Сапраўды цуды творацца ў „раю“. І ясна што гэткімі варункамі стараюцца толькі „загаварыць“ работнікаў: хай ламаюць галаву над заданьнем, а дохтара — пачакаюць! Зубы: — гэта зусім буржуазная хвароба!

Здаровае пакаленьне.

Па думцы арганізатараў, „комсамольцы“—гэта комуністычныя скаўты. Мэтай гэтай арганізацыі ўва ўсім сьвеце зьяўляецца выхаваньне здаровага, чэснага і высока маральнага

Прарок.

(З баек Крылова).

У бажніцы нейкай стаяў дрэўляны бог.
Далёка славіўся ён тым, што мог
Даваць прамудрыя адказы і саветы.
За тое ідал гэты
Ад галавы да ног ахвярамі абвешан быў,
І вопраткай каштоўнай ажно ільсьніў.
Прад ім увесь час палілася кадзідла,
Нясьлі яму дары, зганялі быдла;
Нёс з просьбай ці падзякай хто што мог.
Ну, словам — верыў кожны, што то запраўдны бог.
Аж раптам — ўвесь народ спадзіў абняў:
Бог глуствы лапатаць пачаў!
Што ні адказ—ні сэнсу ў ім ні складу,
І так і гэтак—няма ўсё з бога ладу!
Нязьмерна ўсяк тут дзіваваўся:
Куды той розум увесь дзеваўся?
А справа ўся у тым,
Што ідал у сярэдзіне пуста быў, і ў ім
Самі валхоўцы сядалі
І, быццам ідал сам, адказы усім давалі.
Дык вось:
Калі валхвец разумны там сядзеў—
Разумныя й адказы ён усім даваў,
Калі-ж замест яго прыйшлось
Другому сесьці, а на бяду дурны папаўся—
Паленам простым ідал аказаўся!

Ня ведаю ці праўда, а давялось ня раз
Мне чуць, што тутака у нас
Нямала ёсьць такіх пасло,
Якіх залежыць розум увесь ад іх павадыроў.

Б. Друцкі.

і ня сьцюжа выклікалі яе. Але па сьлядох, пакінутых на балоце дзіравымі ботамі Вінрыха, ішла за ім іронія думак, гэтая бязьлітасная бяда, якая мае адвагу ўвайсьці ў месца найсьвяцейшае, якая адважна, як паскудны растаўшчык, бярэць сваей жульніцкай рукой бязцэнныя клейнаты чалавечага духа і сьмяецца з іхняй вартасьці, апранаючы подласьць у найбольш лёгічныя сыльлёгізмы.

— Усё змарнавана—шапоча Вінрых, пасьвістываючы,—праіграна ня толькі да апошняй ніткі, але да апошняга вольнага ўздыху. Цяпер толькі выліцць на сьвет страх з вялізнымі вачыма, з валасамі дыбам на лобе і выганіць з мышачых нораў усіх мэтафізыкаў рэакцыі і прарокаў цемры. Чаго раней ня важыўся сказаць адзін аднаму на вуха, тое цяпер будуць апяваць гэксамэтрам. Колькі ў чалавеку ёсьць разбойніка і здрадніка, гэтулькі з яго выцягнуць, пакажуць на публічны від і дадуць дзеля хвалы і прымерніка. І падумаеш, што гэта мы зрабілі пераацэнку паняцьцяў, дзеля таго што мы прайгралі.

Мацней падпярэзаўся, прыкрыў грудзі палой сьвіткі і пайшоў далей, апусьціўшы галаву. Часам падымаў яе і казаў праз сьцісьнутыя зубы:

— Сабакі паршывыя!

Войстры дождж спыніўся і сеяўся толькі вадзяны пыл, безупынны, завешваючы перад самымі вачымі непразрыстую заслону. Дзьмухі ветру шалелі навокал воза, сьвісьцелі між коламі, раскідалі доўгія палы сьвіткі і ўрываліся за сарочку Вінрыха.

За заслонай імглы раптам зрабіўся нейкі рух паўзьбежны з ледзь відным небасьхілам. Гэта мог быць рад вазоў, стада жывёлы, або — войска.

Вінрых глядзеў хвіліну, прыжмурыўшы вочы. Меў гэткае ўражаньне, бытцам нехта ўпіхнуў палец пад крывіносную жылу ў яго грудзёх і вырываў яе вонкі.

— Маскалі..—прашаптаў...

Сьцебануў коні пугай, пацягнуў за лейцы, павярнуў воз у другі бок і пачаў уцякаць. Не хацеў, а ляпей кажучы ня мог павярнуць галавы, каб глянуць назад і пабачыць, што там дзеецца. Яму здавалася, што ўцячэ нязаўважаны. На няшчасьце месца было голае і пустое на колькі вярстоў.

Уцякаўшы воз быў заўважаны. З радоў ішоўшага войска адарвалася група кавалерыстаў, высунулася перад фронтам і паскакала з усіх сіл. Вінрых, гледзячы на гэта зьявішча, ня мог уцяміць, ці гэтыя людзі прыбліжаюцца да яго, ці аддаляюцца ў напрамку процілежным. І толькі пабачыўшы сьцяжкі на пахіленых піках і конскія лобы, добра ўсё уцяміў. Тады кроў, рваўшаяся ў ягоных пульсах, быццам згусьцела і ўстрымалася... Ён затрымаў коні, абмотаў лейцы каля калёсаў і задумаўся, што выцягнуць з воза дзеля абароны: шаблю, ці ненабітую стрэльбу?

Аднак, не зрабіўшы гэта, машынальна падыйшоў да змораных сваіх коняў і пачаў аднаму з іх зьнімаць хамут, бытцам хочучы пусьціць на волю таварышоў сваей нядолі. Робячы гэта, прытуліўся на хвіліну да конскай шыі і ўздыхнуў.

Восем расійскіх уланаў на добрых конях падскочылі да воза і як-га яго з усіх бакоў абкружылі. Адзін з іх, ня кажучы нічога, пачаў раскідаць пікай сухія галіны ды сена і заглядаць у сярэдзіну воза.

Калі жалезны канец пікі зазьвінеў, ударыўшыся аб стрэльбы,—жаўнер паклапаў Вінрыха па плячу і міргнуў да таварышоў. Тыя ўзяліся за стрэльбы, вісеўшыя ў іх за плячыма. Вінрых стаяў на месцы, як раней, абыймаючы конскую шыю. Ягоныя вусны пагардліва скрывіліся і ў сэрцы засела не адвага, але бязмежная пагарда, пагарда ўсяго на гэтай зямлі.

— Ты да чыей партыі вёз гэта? — спытаўся рабіўшы рэвізію ўлан.

— Дурны! — адказаў Вінрых, не падымаючы галавы.

— Ты да якой партыі гэта вёз? Чуеш, палячышка!

— Дурны!

— Гэта не селянін — сказаў старшы з нашыўкай да сваіх падкамандных,—гэта паўстанец.

— Дурны!—сказаў Вінрых, гледзячы ў зямлю.

— Бяры сабачага сына!—крыкнуў жаўнер.

(Канец будзе).

пакаленьня. Ведама чэснасьць і мараль у бальшавікоў ня істнуе, усё гэта буржуазныя прэдразсудкі". Значыцца і комуністычны скаут комсамолец—вольны ад усяго гэтага. А цяпер аказваецца, што і здароўе таксама зьяўляецца ў Саўдэпіі „буржуазным предразсудкам". Газэта „Праўда" (у № 236 за 15 г. м.) піша, што абследаваньне паказала, што сярод комсамольцаў 52 працэнтаў хворых... Добра выхоўваюць моладзь! Цікава якія хваробы шырацца сярод комсамольцаў? Газэта скромна маўчыць аб гэтым, але калі узяць пад ўвагу што шмат дзе адмечаны высокі працэнт хворых вэнэрычнымі хваробамі моладзі, дык ясна будзе, што гэтыя 52 працэнты хворых—мо' і цалком — вэнэрыкі... Вось дык „будучына" шыкуецца моладзі іх апекунамі!

„Вярхоўныя Судзьдзі".

З адчотаў аб паседжаньнях „Вярхоўнага Суда" С. С. Р. Р. (накшталт даўнейшага Сэнату) відаць склад „вярхоўных судзьдзяў". Паводле № 237 „Праўды" суд гэты складаецца вось з каго: прадседацель—*Глузман*, судзьдзі—Кісялёў і *Фрэйдсон*.. Відаць расійцы ў С.С.Р.Р. залічаны да нацыянальнай меншасьці.

Адвакаты жабруюць.

Па статыстычным даным ў Пецярбурзе знаходзіцца больш 300 адвакатаў з вышэйшай адукацыяй, якія ніяк ня могуць дастаць работы. З іх 70, у большасьці — вядомых і знамянітых абаронцаў, проста—жабруюць. Колегія абаронцаў (а не урад, які дае падтрыманьня безработным басякам) пастанавіла выдаваць ім пасобія па 30 руб ў месяц.

ЖЫЦЬЦЁ ПРОВІНЦЫІ.

Урачыстае сьвяткаваньне.

(*м. Наваградак*).

15 г. м., а 1 гадз. удзень, у памешканьні Пажарніцкага Дэпо адбылася ўрачыстая акадэмія з прычыны 10-х угодкаў істнаваньня беларускае школы ў Наваградку, былі запрошаны прадстаўнікі польскае ўлады і грамадзянства. Распачалася акадэмія ў перапоўненай, пераважна селянамі, салі—прамовай заступніка старшыні Т-ва П. Аляксюка. У сваёй прамове п. Аляксюк, зрабіўшы гістарычны агляд развіцьця беларускае школы і апіраючыся на аб'ектыўны статыстычны матэр'ял, сьцьвердзіў, што ў дзень 10-х угодкаў беларусы маюць у Заходняй Беларусі толькі адну сваю школу, ды і тая здаецца на пярэдадні ліквідацыі. Характэрызуючы адносіны польскага грамадзянства да беларускага нацыянальнага рэнэсанса і прасьветы і сапастаўляючы гэтыя адносіны ў іх гістарычным прабегу, прамоўца працытаваў артыкул выдатнага польскага публіцыста, зьмешчаны ў свайм часе ў газэце „Dziennik Petersburski" з прычыны адкрыцьця 1-ае беларускае школы ў Вільні ў 1915 годзе. Аўтар стацьці, пасьвячаючы цёплыя словы гэтай школе і ідэёвасьці беларускага рэнэсансу, кажа: „...і якой безграні́чнай ironiяй гучыць водгук нашай польскай прэсы аб гэтай пекнай карце дз яў нашага беларускага суседа і на праўдзівую сатыру над нашым народам выглядае тое, што гэтыя „ўрапатрыёты" знаходзяцца ў дзіўнай гармоніі з найчарнейшай расійскай рэакцыяй. Плячо пры плячы, крок у крок' разам да супольных ідэалаў з нашымі адвечнымі братамі беларусамі і ўкраінцамі - вось наш праўдзівы шлях".

Прамоўца заклікаў, у першую чаргу палякоў жывучых супольна з намі на нашай роднай зямле, прыпомніць гэтыя мудрыя словы.

Пасьля гэтага была адчытана прывітальная дэпэша ад Часовай Беларускай Рады і Т-ва „Прасьветы" якая канчалася славамі „няхай жыве і разьвіваецца беларуская прасьвета".

З праўдзівым, непараўнаным мастацтвам прапеяў вучнёўскі хор, пад кіраўніцтвам заслужонага пэдагога п Шумскага, пекныя народныя беларускія сьпевы. Ня менш добрае ўражаньне зрабілі дэклямацыі выканаными тым-ж вучнямі. А калі маленькі 5-х гадовы хлопчык з праўдзіва пекнай дзіцячай наіўнасьцю гаварыў словы Янкі Купалы „Чаго трэба беларусу", саля загрымела ад вопляскаў.

Трэба зазначыць, што крэслы п.п. прадстаўнікоў улады былі пустымі — гэтак улада зазначыла свае адносіны да найдаражэйшай для беларусаў урачыстасьці.

У вечары ў той-жа салі былі адыграны 2 пекныя рэчы: драма Ф. Аляхвіча „Дзядзька Якуб" і „Пасланец" Родзевіча. Першая рэч, ня гледзячы на цяжкасьць яе выкананьня, была адыграна вельмі добра.

Дэманстрацыйная адсутнасьць прадстаўнікоў улады шырока комэнтуецца тутэйшым беларускім грамадзянствам.

С.

Шкадлівая праца.

(*Ліпічанская пушча, Слонім. пав*).

У апошні час у нашую пушчу і суседнія гміны пасыпалася польская газэта „Wyzwolenie wsi". Газэта гэтая прыходзіла дарма ўсім, а нават і тым хто і зусім чытаць ня ўмее. „Wyzwolenie wsi"— гэта орган партыі „Вызваленьне". Прысылкай сваёй газэты п. п. Галка, Ігнатоўскі і іншыя, відаць хацелі пацешыць „swych rodaków"—беларусаў. Нажаль тутэйшыя беларусы яшчэ не навучыліся добра чытаць па польску, дык не прачытаўшы гэтых газэт, проста скруцілі іх на цыгаркі і скурылі. Дзівіць нас вельмі, што беларусы, якімі здаецца зьяўляюцца кіраўнікі гэтае газэты, зварачваюцца да беларускага народу папольскі. Час ужо вам, паны, кінуць гульню ў палякоў. Беларус— павінен быць беларусам, а ў польскіх партыях няхай працуюць самі палякі.

Ліпічанскі воўк.

Беларускі спэктакль.

(*м. Радашковічы, Вялейскага пав.*).

У суботу, 14 лістапада адбыўся ў нас беларускі спэктакль-вечарына. З прычыны таго, што тут ужо даўно ня было беларускіх вечарынак—публікі прыйшло шмат. Праграма вечара была даволі вялікая. Першнаперш была адыграна „Дарота"—жарт у адным акце, пераклад з францускае мовы. У гэтай п'есе асабліва адзначылася вучаніца 7 клясы гімназіі Надзея Ўласэвічанка (Галаўніха). Добра правяла ролю Дароты і вучаніца 7 кл. Ганна Куніцкая. Аб Галаўні (грам. Гаўрылік) дык, думаю, лішне і гаварыць — яго выкананьне была зусім мастацкае. Пасьля гэтага грам. Гаўрылік адчытаў маналёг „Муж", уласны пераклад з расійскае мовы. Нарастатку згулялі камэдыю ў адным акце „Як яны жаніліся". Камэдыя гэтая ставіцца тут ужо ня першы раз, але, ня гледзячы на гэтае, была прынята публікай вельмі прыхільна. Галоўную ролю Заблоцкага згуляў зноў-жа вучыцель гімназіі п. Гаўрылік. З іншых асабліва добра ўдалася роля Зайцэвіча, якую выканаў вучань 7 клясы Уладзімір Янчуковіч. Уражаньне ад спэктаклю было вельмі добрае і публіка доўгімі вопляскамі вітала маладых артыстаў. Пасьля гэтага вучнёўскі хор, пад кіраўніцтвам п. Гаўрыліка, прапеяў: „Мужык жонку б'е". „А хто там ідзе", „Лявона", „Лявоніху" і іншыя сьпевы. Пасьля спэктаклю адбыліся скокі да 4 гадзіны раніцы. Публіка была вельмі здаволена. Чуліся толькі пажаданьні, каб гэткія вечары былі часьцей.

Прысутны.

Затрымліваюць газэту.

(*м. Казлоўшчына, Слонімск. пав.*)

Ужо тры тыдні мы не атрымліваем газэты „Грамадзкі Голас". Ня ведама у чым тут справа, але думаем, што гэта работа нашага паштовага кіраўніка, бо тыя самыя нумары газэты, якія да нас не дайшлі, у гміне чамусь то атрыманы. Цікава, што да гэтага часу мы акуратна атрымлівалі „Грамадзкі Голас", а цяпер газэта стала гінуць, ня гледзячы на тое, што *кіраўнік пошты ў нас той самы*(!) Трэба зазначыць, што загінулі якраз тыя нумары газэты, у якіх пісалася аб нашай гміне і войце. Мо' ў гэтым крыецца і разгадка прапажы газэтаў!? Просім рэдакцыю парушыць гэтую справу перад вышэйшымі паштовымі ўладамі і зрабіць усё залежнае, каб спыніць непарадкі на нашай пошце.

Л. В.

Ад Рэдакцыі. Газэта пасылаецца акуратна. Мы пэўны, што п. кіраўнік пошты ў Казлоўшчыне навядзе спраўку аб загінуўшых газэтах.

ТУТЭЙШАЯ ХРОНІКА.

Нешчасьлівая ахвяра Луцкевіча. Як ведама гэты „дзеяч" вельмі „адважна" змагаецца за Бацькаўшчыну, але... толькі за плячыма іншых асобаў, якія пасьля вельмі цяжка плацяцца за сваю лёгкавернасьць.

Нядаўна Віленскі Акружны Суд разглядаў справу М. Шылы б. рэдактара комунізуючых беларускіх газэтак выдаваных і *фактычна* рэдагаваных ўсё тым жа „дзеячом". Суд прыгаварыў Шылу на 1 год катаргі *з пазбаўленьнем усіх правоў*.

Калі-ж, нарэшце, сам кіраўнік бальшавіцкага „Мопр'а" панясе даўно ўжо заслужаную кару за ўсіх замучаных ім неразумных і лёгкаверных „дзяцюкоў"?

Справа кс. В. Гадлеўскага. Вядомы кс. Гадлеўскі, які карыстаецца ў Жодзішскай парафіі вялікай папулярнасьцю як шчыры беларус і якога ўжо два разы арыштоўвалі, а пасьля звальнялі пад залог, атрымаў цяпер акт абвінавачаньня. Кс. Гадлеўскага цягнуць да адказнасьці па арт. 129; 6 і 130 К. К. Справа кс. Гадлеўскага вельмі цікавіць беларускае грамадзянства.

Рэестрацыя прызыўных. Прызыўныя 1905 і 1906 і 1907 гадоў, якія павінны былі зарэестравацца у вайсковым рэфэраце магістрата м. Вільні да 15 г. кастрычніка і якія да гэтага часу яшчэ не зарэестраваліся, мусяць зарэестравацца найпазьней да 31 сьнежня г. г. Пасьля гэтага тэрміну ўсе незарэестраваныя будуць пацягнуты да судовай адказнасьці.

Сьпіс насяленьня. 2 студня 1926 г. на абшары Віленскага, Ашмянскага і Сьвенцянскага паветаў мае адбыцца сьпіс насяленьня. Дзеля азнаёмленьня насяленьня з мэтамі гэтага сьпісу пры Ваяводзкай Камісіі па сьпісу арганізавана прапагандная сэкцыя, у склад якой уваходзіць і прадстаўнік нашае газэты. 18 г. м. адбылося паседжаньне гэтай сэкцыі, на якім разглядалася справа выданьня адозваў. Пастаноўлена надрукаваць адозвы і брашуры на чатырох мовах: польскай, беларускай, жыдоўскай і літоўскай.

Льготныя пашпарты. Ад 1 студня 1926 года ўвайдуць у сілу даўнейшыя правіла аб парадку выдачы льготных заграні́чных пашпартаў для слухачоў заграні́чных унівэрсытэтаў.

УСЯЧЫНА.

Жывы падарунак.

Малады расійскі скрыпач Сэйдэль адбываў артыстычную падарожу і між іншым заехаў до Новай Зэляндыі.

Аўдыторыя аднаго з яго концэртаў складалася з зэляндцаў маорыцкага племяні Банкава.

Дзікія слухачы былі гэтак захопленыя канцэртам, што начальнік племяні ахвяраваў скрыпачу найдаражэйшы і найбольш ганаровы дар: дванаццаць найпрыгажэйшых маладых дзяўчат племяні.

Надарэмна скрыпак адмаўляўся і дзякаваў, начальнік племяні быў няўхільным.

Перапуджаны скрыпач ціхачом мусіў уцякаць з Новай Зэляндыі, каб пазбавіцца гэтага дару.

Аўтамабілі залічаны да заразных хваробаў.

Міжнародная статыстыка сьмяротнасьці лічыць 189 рубрык, выменяючых хваробы, нешчасьлівыя выпадкі і т. п.

Да апошніх гадоў аўтамабілі не фігуравалі ў гэтых рубрыках. Але астатняя статыстыка сьмяротнасьці ў Злучаных Штатах мае ўжо і гэткую рубрыку:

грып . . 10, 193 выпадкаў сьмерці.
аўтамабілі 10, 168 выпадкаў „
тыф . . . 8, 007 „ „
ангіна . . 8, 031 „ „

Амэрыканскія статыстыкі не пазбаўлены іроніі: аўтамабілізм залічаны імі да аддзелу заразных хваробаў.

Юрыдычныя парады.

Грам. Бе—му. *Запытаньне:* Паміраючы бацька пакінуў тэстамэнт, якім распарадзіўся: зямлю і будоўлю падзяліць паміж 4 сынамі, а удаве-матцы — ўсю рухомасьць з тым аднак, што гэтая рухомасьць, пасьля сьмерці маткі застанецца малодшаму сыну пры якім яна павінна была жыць. Бацька памёр у 1919 годзе. Воля яго згодна з тэстамэнтам выканана, але тэстамэнт не зацьвэрджаны судом і нідзе не яўлены. Матка жыва, але зусім слабая і дохтар не дае надзеі што застанецца пры жыцьці. Тымчасам старшыя браты, паспрачаўшыся з малодшым пагражаюць адабраць свае часьці рухомасьці, якая застанецца пасьля маткі. Ці маюць яны на гэта права і што рабіць з тэстамэнтам?

Адказ. Па закону — тэстамэнт павінен быць ў працягу году ад дня сьмерці тэстатора падаты ў Суд для зацьвярджаньня. З прычыны вайны 1920 г. гэты тэрмін быў перанесяны, і для тэстамэнтаў, якіх састаўцелі памерлі да 1919 г, пачаткам гадовага тэрміну лічыўся ня дзень сьмерці, а дзень падпісаньня міру ў Рызе. Калі-ж дагэтуль ваш тэстамэнт ня быў прадстаўлены ў Суд, дык ён, як тэстамэнт, ужо нічога ня варты. Аднак дзеля таго, што воля тэстатара фактычна была выканана насьледнікамі, дык мае ён значэньне як довад волі насьледавацеля. Браты не атрымаюць нічога. Чакайце. Хай падаюць у суд. А там-пакажаце тэстамэнт і дакажаце сьведкамі, што ён быў усімі насьледнікамі выкананы дабравольна.

Грам. Яз. Ц—нелю. *Запытаньне:* У 1920 годзе выйшаў ў прымы. Прыняты быў усёй сямьёй, а разам і цёшчай, аб гэтым быў састаўлены і дакумант. Я абязаўся выдаць за муж швагерак, даючы ім пасагу па каню карове і інш. драбніцы. На выпадак жа калі-б цёшча не згадзілася жыць разам са мной — яна магла карыстацца па 1 шнуру ў кожным палетку. Адну швагерку я выдаў ужо замуж і даў ёй услоўлены пасаг, на што атрымаў пакві́таваньне. Тамчасам ў мяне ўкралі дакумэнт аб прымачастве. І вось цяпер цёшча з другой швагеркай ня хочуць жыць разам і патрабуюць выдзяліць ім роўныя часьці. Што рабіць? Зямлі 4 і тры чацьвёртых дз. разьдзел—гэта банкруцтва для мяне. Есьць сьведкі, што я пайшоў ў прымы. Як бараніцца?

Адказ. Ці акт аб прымачастве быў яўлены ў гміне. ці гэта была проста дамовая ўмова? Хто падпісаў яе? Гэта самыя важныя пытаньні. Потым—ці было вамі заяўлена дзе небудзь аб пакражы гэтай умовы? Калі акт зроблены фармальны і яўлены ў гміне, дык атрымайце выпіс яго, ці ходзь-бы спраўку, што такі акт сапраўды быў. Калі-ж умова дамовая — дык трэба ўстанаўляць яе зьмест сьведкамі, калі такія былі. Трэ' адзначыць што дамовая ўмова аб прымачастве рашучай вагі ня мае. Адно добра, што яна выконвалася дагэтуль. Апрача ўмовы вы маеце права на часьць сваей жонкі і выданай вамі замуж швагеркі. З падзелу цёшча і другая швагерка могуць атрымаць: цёшча адну сёмую часьць (г. зв. „указная ўдоўя часьць") і швагерка адну трэцюю часьць. Пры выдзеле значыцца вам прыдзецца каля 3 дз. Хай падаюць ў Суд. Там доказвайце сьведкамі, што вас прыняла ўся сямья ў прымы, што была аб гэтым ўмова, умова была дагэтуль выканана, а вы і надалей згаджаецеся яе выконваць.

Рэдактар-Выдавец Я. Салавей.

Друкарня Я. Баеўскага, Сав іч 8.

